

Za unikáty středního Chorvatska

Trakošćan je považován za nejkrásnější zámek celého Chorvatska (foto Darko Vurušić, HTZ)

text Milena Blažková, autorka projektu Poznej světové dědictví UNESCO
foto autorka a Chorvatské turistické sdružení

NECELÝ MILION ČECHŮ SPĚCHÁ PRAVIDELNĚ KAŽDÝM ROKEM DO CHORVATSKA NA DALMATSKÉ POBŘEŽÍ NEBO NA NĚKTERÝ Z JADRANSKÝCH OSTROVŮ, ABY BYLI CO NEJDŘÍVE U MOŘE, KTERÉ JIM TOLIK CHYBÍ. POKUD SE ROZHODNOU ZPOMALIT A ZASTAVÍ NA PÁR DNÍ VE STŘEDNÍM CHORVATSKU, JSOU MILE PŘEKVAPENÍ. V MALEBNÉM KRAJI MEZI HLAVNÍM MĚSTEM ZEMĚ ZÁHŘEBEM A BAROKNÍM VARAŽDÍNEM OBJEVÍ SPOUSTU ZAJÍMAVOSTÍ, Z NICHŽ SI NĚKTERÉ VYSLOUŽILY DOKONCE SVĚTOVOU OCHRANU UNESCO.

Geografický název střední Chorvatsko na mapách nenajdete, používá se pouze pro uměle vytvořenou turistickou oblast ke společné prezentaci. Sousedí se Slovinskem a Maďarskem, na severu ho ohraničují řeky Mura a Sáva a svojí jižní částí se přibližuje na necelých čtyřicet kilometrů k moři. Je

idyllické, zelené, pahorkovité, plné staletých stromů, sadů, vinogradů a obdělávaných polí. O kraji se tvrdí, že má největší koncentraci hradů a zámků hned za francouzským údolím Loire; některé slouží i jako úřední budovy nebo hotely a v poslední době se velkoryse opravují. Krásou i návštěvností mezi

nimi vyniká romantický Trakošćan. Nechybějí ani honosná venkovská sídla, lázně s termálními prameny, kraj však charakterizují především tradiční vesnice. Místní dodržují zvyklosti svých předků, nosí kroje a zpívají jejich písně, chodí do kostela, rádi se baví, milují dobré jídlo a pití a jsou velmi pohostinní.

Ráj na zemi

I přes všechny přednosti svého kraje si místní uvědomují, že chtějí-li přilákat turisty, musí nabídnout víc a dát o sobě vědět. Už před mnoha lety se zapojili do programu tzv. selského turismu – začali otevírat vinné sklípky a zpříjemňovat návštěvníkům chvíle degustacemi, tradiční lidovou hudbou a zpěvem. Stále rozšiřují ubytovací kapacity a pro rodiny s dětmi budují hřiště, zábavní plochy a velmi často i ohrady s koňmi. Přes třicet vinogradů se od roku 2007 napojilo na Vinnou cyklostezku, která propojuje zajímavá historická místa. Střední Chorvatsko se může pochlubit 3000 km upravených cyklostezek.

V nádherné krajině v Bjelovarsko-bilogorské županiji hospodaří na Malenom brijegu na sedmi hektarech rodina Vlajinič. Stavení se skrývá uprostřed vinogradu, zastíněné stáletou hruškou, o kus dál stojí koňské

Kam na výstavu UNESCO v červnu

Výstava fotografií Poznej světové dědictví UNESCO je v měsíci červnu rozdělena na dvě části, jedna část prezentující památky Slovenska, Tuniska a Salcburku je až do 27. června v galerii Centra FotoŠkoda, Vodičkova 37, Praha, druhá část s fotografiemi Chorvatska, Švýcarska a některých zemí jihovýchodní Asie do konce června v prostorách Fontány ve Smetanových sadech 603 v Olomouci. Na léto se výstava přestěhuje na hrad Křivoklát.

stáje, ozdobené dřevěnými soškami skřítků k oživení místních starých pověstí. Přestože provoz usedlosti představuje pro majitele pořádnou dřinu, a navíc musí denně své tři děti dopravovat do 15 km vzdálené školy, neměnili by. Sami místu říkají ráj na zemi. Jsou soběstační, vše pro sebe i hosty připravují z domácích zdrojů – pěstují ovoce, zeleninu, chovají domácí zvířata. Nás přivítali vynikající ořechovkou, sýry, šunkou

Mezi nejvyhledávanější patří Varaždinské Toplice se sirnými prameny, které vyvěrají na úpatí kopce jižně od města. Udržely si slávu od Římanů až do 5. století, než přišli Gótové, poté začaly upadat, dílo zkázy dokončil mohutný sesuv půdy, a teprve ve 12. století místní znovu obnovili využívání horkého sirného pramene. Předpokládá se, že celé současné město leží na pozůstatcích římských lázní Aquae Jasae, dobře zakonzervovaných bahnem. Ústřední část dávných lázní je dlouholetým předmětem důkladného archeologického průzkumu a patří k významným národním památkám Chorvatska. Částečně zastřešené vykopávky jsou přístupné veřejnosti, dá se jimi volně procházet, ovšem za objevenými sochami, ukázkami mozaiky nebo nálezy dobových předmětů se musí do místního muzea.

Lázeňský život je neodmyslitelně spjat s kulturou, především s hudbou a uměním, proto nesmíme zapomenout na nedaňský Varaždín. Město významných festivalů,

Pod ochranu UNESCO patří také tradiční dřevěné hračky z dílny pana Mesara

a skvostnými marmeládami. Usedlost je častým cílem jednodenních školních výprav a různých firemních akcí.

Lázně už od Římanů

Velkou předností této části Chorvatska je desítky lázní s léčivými minerálními prameny, ostatně dávná tradice lázeňství sahá až do doby nadvlády Římanů, kdy je s oblibou navštěvovali i císařové. V malebné krajině poblíž Krapiny se v poslední době těší pozornosti Tuheljské Toplice, kde pacienti i hosté využívají vedle léčebných procedur příjemnosti wellnessu v podobě masáží, zábálů léčivým bahnem, aromaterapie, bazénů či saun. Do lázní Stubičke Toplice na úpatí Medvednice, známých od konce 18. století, zase jezdí za horkými prameny o teplotě až 69 °C léčit si degenerativní onemocnění kloubů a páteře. Oblíbené jsou i Daruvarské lázně, Terme Jerčica v Donji Stubici a další.

Výroba tradičních medových perníčků je součástí nemateriálního dědictví UNESCO

Bohatá výzdoba kostela svatého Jeronýma ve Štrigově je posledním dílem významného barokního malíře Jana Rangera

s památným hradem a mnoha barokními kostely, se díky své jedinečnosti dostalo na Indikativní seznam čekatelů na zápis ke světovému dědictví UNESCO.

Barokní skvost ve Štrigově

Do obce Štrigova, vzdálené dvacet kilometrů od Čakovce, na jejímž katastru žijí tři tisíce obyvatel, jsme se vypravili za vyhlášenými malbami Ivana Rangera, nejznámějšího chorvatského barokního malíře fresek. V kostele svatého Jeronýma z poloviny 18. století, jehož půdorys kopíruje baziliku sv. Petra v Římě, se dodnes dochovalo původní vybavení a originální výzdoba. Nechali jej postavit pavlíni, kteří sem přišli z kláštera v Lepoglavě. I když je kostel kvůli restaurování pro veřejnost uzavřen, náš průvodce pan Josip Mikec jen pro nás nejen odemkl, ale ještě přidal zasvěcený výklad. Dozvěděli jsme se o římském vojenském táboře Stridon z prvního století našeho letopočtu, o vinicích, které zde Římané založili, o svatém Jeronýmovi, o němž se předpokládá, že se ve Štrigově narodil. Osud jednoho z největších učenců v historii církve, který první přeložil bibli z hebrejštiny do mluvené latiny, Rangera fascinoval. Nevěřicně zíráme na překrásný strop, na fresky znázorňující životní cestu svatého Jeronýma. Stejný motiv se opakuje i na hlavním oltáři. Pan Mikec nás upozorňuje na sv. Jeronýma se lvem, biblí i s kardinálským kloboukem symbolicky umístěným nad jeho hlavou – měl se stát papežem, ale ke jmenování nedošlo, ukazuje nám svatého Lukáše, což je ve skutečnosti umělcův autoportrét.

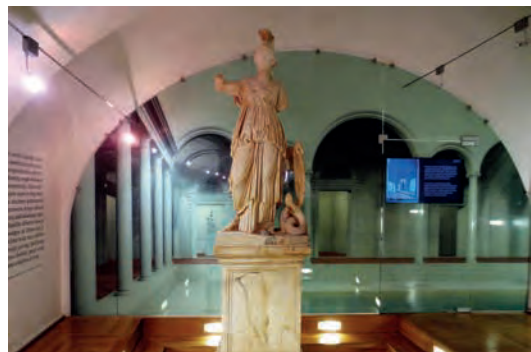
Ranger maloval na mokrou omítku přírodními barvami, které si svou svěžest uchovaly dodnes, používal vajíčka, zvířecí krev, letní ovoce. Místní kostel byl posledním místem, kde tvořil, bohužel dílo zcela nedokončil. Bílá místa zaplnili později v jeho stylu už jiní malíři.

V době socialistické Jugoslávie sloužil kostel jako stodola, fresky našťastí zůstaly pod silnou vrstvou omítky a hlavní oltář byl zazděný. Nyní se oltář již šestým rokem restauruje v dílnách v Ludbregu.

Pračlověk z Krapiny

Mezi unikáty středního Chorvatska patří muzeum neandrtálského člověka, otevřené v Krapině poblíž slovinsko-chorvatské hranice teprve před pěti lety. Stavba koncipovaná do tvaru skalního převisu připomínající obydli neandrtálců se nachází na Hušnjakovém kopci v místech původních nálezů pozůstatků pračlověka, kterého vědci nazvali Homo krapiniensis.

Expozice podává ucelený obraz o pračlověku v celém kontextu jeho vývoje, seznamuje s nalezištěm i se slavným objevitelem z let 1899, profesorem Dragutinem Gorjanovičem-Krambergerem. Vysvětluje problémy evoluce, vývoj bádání o původu člověka, počátky paleontologie i geologie. Kromě historie neandrtálského člověka seznamuje prostřednictvím audioprojekce se zrodem vesmíru, v jiném sále se vznikem planety. Zároveň mohou návštěvníci sledovat, jak plynul čas na Zemi a jak se na ní postupně rodil život. Svým komplexním pojetím problematiky pravěku a využitím moderních

Socha Minervy z historických římských lázní ve Varaždínských Toplicích je uložena v místním muzeu

Z unikátního muzea v Krapině věnovaného vývoji člověka

technologií a poznatků v oblasti muzeologie patří mezi špičková světová muzea.

Tradice oceněné UNESCO

Podobně jako Seznam světového kulturního a přírodního dědictví existuje pod ochranou UNESCO Reprezentativní seznam nemateriálního kulturního dědictví lidstva. Chorvatsko se může pochlubit více než desítkou zápisů – o některých z nich jste si už v Cykloturistice přečetli (o náboženském procesí Za križem na ostrově Hvar, o procesí královen Ljelje z Gorjanu, o rytířských hrách Sinjska alka či o krajkářském umění).

Ve středním Chorvatsku jsme se za nimi vypravili do Mariji Bistrici, známého poutního místa s největší mariánskou svatyní v zemi, kam proudí zbožní poutníci již více

než tři sta let. Samozřejmě jsme si prohlédli baziliku Matky Boží i kalvárii, vyslechli pověst o Černé madoně s Jezulátkem, naším hlavním zájmem bylo perníkářství rodiny Brlečić s nápisem Medičarski obrt. Nachází se na náměstí nedaleko kostela a perníčky vyrábějí podle tradičních receptur i postupů. Už ve výloze zářila veselá červená perníková srdíčka bíle zdobená, zná je každý, kdo navštívil Chorvatsko. Vyjadřují lásku, radost i to, že jste vítanými hosty, a jsou nejčastějším suvenýrem.

Vedle tradičních perníčků si světovost vysloužilo také umění výroby dřevěných dětských hraček, které patří k nemateriálnímu dědictví UNESCO od roku 2007. Věnují se mu výhradně muži a každý jejich rukodělný výtvar představuje originál. K výrobě používají výhradně místní zdroje; měkké vrbové, lipové, bukové nebo javorové dřevo nechají nejprve vysušit a teprve potom otesávají, vyřezávají, tvarují a konečné výtvary malují. Zhruba padesát typů hraček od píšťal přes

různá zvířata, hlavně koně, až po předměty každodenního použití zdobí květinovými vzory nebo různými geometrické tvary. Nám umění předvedl ve své malé dílně pan Ivica Mesar ve vedlejší vesnici. Několik stolů bylo zaplněno hračkami v různé fázi výrobního procesu, vedle miniaturního nábytku pro panenky stál motýlek na kolečkách, který hýbe křídly, když jej dítě táhne za sebou, o kus dál koníci v různých velikostech. Ivica Mesar vlastní certifikát na výrobu patnácti tradičních hraček, které tvoří a rozesílá do celého světa. Má tolik objednávek, že je nestačí ani uspokojovat.

Pro úplnost připomenou ještě jeden světový unikát nemateriálního dědictví středního Chorvatska. Jedná se o výrobu tradičních krajek v obci Lepoglava, severozápadně od Mariji Bistrici. Ženy dodnes tvoří krajky tradičním paličkováním a při slavnostních příležitostech si těmito jemnými krajkami zdobí šaty. V minulosti je s úspěchem vyráběly na prodej. Vyhlášenou krajkou z Lepoglavy ocenili za svou originalitu zlatou medailí už na světové výstavě v Paříži v roce 1937.

Užitečné kontakty

www.chorvatsko.hr
www.unesco-media.in.cz
www.unesco.org
www.strigova.info
www.namalenombrijegu.hr
www.tzg-krapina.hr

Kraj Mezimurí, nazvaný podle řeky Mury, charakterizuje typická zvlněná krajina plná vinic

Výroba krajek paličkováním v Lepoglavě si udržela více než staletou tradici (foto HTZ)

